

NAAR EEN DEMOCRATISCH EN KWALITEITSVOL HOGER ONDERWIJS

Memorandum voor de regionale verkiezingen van 7 juni 2009

1. INLEIDING

Op 7 juni 2009 trekken de Vlamingen naar de regionale verkiezingen, waaronder meer dan 175.000 studenten. Ook zij hebben rechten en belangen en willen dat er naar hen geluisterd wordt. VVS vertegenwoordigt als officiële koepelorganisatie van de studentenraden van de Vlaamse universiteiten en hogescholen hun stem. VVS plaatst het verdedigen van de rechten van studenten en potentiële studenten in het ruimere kader van de democratisering van het onderwijs. We streven daarbij een onderwijs van de allerhoogste kwaliteit na, aangezien democratisch onderwijs dat niet kwalitatief is en kwalitatief onderwijs dat niet democratisch is, zinloos zijn.

Nu de verkiezingen voor de deur staan, willen de studenten enkele thema's aanreiken die zeker niet op de agenda van de volgende Vlaamse Regering mogen ontbreken. Deze lijst met uitdagingen is meteen ook aangevuld met oplossingen en voorstellen die de studenten de voorbij jaren aangereikt hebben, maar helaas nog niet gerealiseerd waren.

We verdeelden de belangrijkste uitdagingen voor de komende legislatuur onder in zeven punten:

- Kwaliteitsvol hoger onderwijs
- Betaalbaar hoger onderwijs
- Divers hoger onderwijs
- Internationalisering
- Studentenvoorzieningen
- Beter kiezen en sneller slagen
- Een betere structuur van opleiding tot instelling

Om na 7 juni aan deze zeven punten te kunnen werken, moeten er volgens de studenten bovendien eerst belangrijke stappen worden gezet op het vlak van participatie en financiering. Studentenparticipatie is onontbeerlijk om van een volwaardige democratisering van het hoger onderwijs te kunnen spreken. We hopen dan ook dat de studenteninzet niet bij deze aanzet zal blijven maar dat VVS de volledige regeerperiode op een structurele manier bij het onderwijsbeleid betrokken zal worden. Studeren is verder een dure onderneming en VVS vindt niet dat deze kosten op de studenten afgeschoven mogen worden. We vragen de overheid dan ook om de Europees afgesproken norm te respecteren en twee procent van het BBP in het hoger onderwijs te investeren. Meer over participatie en financiering vindt u doorheen het hele memorandum, aangezien deze punten voor alle aspecten van het onderwijsbeleid belangrijk zijn.

Onze eigen mening aangaande participatie indachtig, zullen wij er de komende maanden alvast alles aan doen om de stem van tienduizenden student-stakeholders te doen weerklinken. We hopen daarbij op uw steun voor een democratisch en kwaliteitsvol hoger onderwijs.

2. KWALITEITSVOL HOGER ONDERWIJS

Kwaliteitsvol hoger onderwijs is voor de studenten van primordiaal belang. Kwaliteit heeft in de eerste plaats betrekking op het dagelijkse onderwijsgebeuren, maar wordt daarnaast ook beïnvloed door een aantal andere factoren. Zo zijn het bijvoorbeeld de studenten die beter dan wie dan ook kunnen input geven over de kwaliteit van opleidingen, en vereist kwalitatief onderwijs ook een adequate financiering.

2.1. BEHOUD EN VERBETERING VAN ACCREDITATIE

- **Doorlichten van opleidingen, niet instellingen:** Kwaliteit van onderwijs speelt zich namelijk hoofdzakelijk af binnen de opleidingen zelf. Wanneer men de focus van kwaliteit legt op het instellingsniveau bestaat het risico dat de mindere opleidingen zorgeloos kunnen blijven bestaan naast de zeer kwalitatieve opleidingen. Nochtans heeft elk student recht op een kwaliteitsvolle opleiding. Bij een slecht instellingsrapport is de kans dat er ook daadwerkelijk

ernstige sancties volgen bovendien erg klein. Het is erg onwaarschijnlijk dat een volledige instelling haar deuren zou moeten sluiten. Vandaag is de dreiging van de mogelijke gevolgen van een slechte beoordeling echter een belangrijke incentive om kwaliteit verder vooruit te drijven. De studenten zijn daarom vragende partij voor het behoud van opleidingsaccreditatie die door clustering onderlinge vergelijking mogelijk maakt

- **Meer verbeteringsstimulansen:** VVS vraagt de inkorting van de accreditatiecyclus tot 6 jaar (zoals in Nederland) of een tussentijdse evaluatie door Vliir/Vlhora na vier jaar. De lange duurtijd van de accreditaties vandaag (8 jaar) zorgt ervoor dat na een visitatie de aandacht van een opleiding voor kwaliteitszorg verslapt en het rapport pas terug uit de schuif wordt gehaald wanneer de volgende visitatie moet worden voorbereid. De verbeterfunctie van het kwaliteitszorgproces zou meer onder de aandacht moeten komen.
- **Kwaliteit door internationalisering:** Internationalisering moet een vast onderdeel worden van het accreditatiekader. Hoewel de hoger onderwijs actoren allemaal de mond vol hebben van internationalisering, is er in veel instellingen immers amper sprake van een internationaliseringcultuur. Momenteel wordt internationalisering enkel facultatief gecontroleerd als bijzonder kwaliteitskenmerk. Internationalisering heeft bijvoorbeeld betrekking op uitwisseling van personeel, de internationale invalshoek in het curriculum, de uitwisselingsmogelijkheden en voorwaarden,...
- **Kwaliteit kan niet zonder diversiteit:** Diversiteit dient geïntegreerd te worden in de verschillende onderwerpen (of standaarden), facetten en criteria van het kwaliteitstelsel en dat zowel op instellings- als op opleidingsniveau. De huidige deskundigen in de visitatiepanels dienen te worden aangevuld met een diversiteitsexpert. Onderwijskwaliteit toont zich niet alleen in de kwaliteit van het eindproduct maar ook in het productieproces en de leerwinst. Een onderwijsproces dat erin slaag ongelijke startkansen weg te werken geeft blijk van grote kwaliteit. Diversiteitsbeleid zorgt voor innovaties in het onderwijsproces die elke student ten goede komen en voor diploma's die beter voorbereiden op de diverse samenleving.

2.2. GEEN RANKINGS, MAAR EXCELLENTIE VOOR ALLEN

Kwaliteit meten aan de hand van een klein aantal parameters is praktisch onmogelijk. Rankings kunnen door hun simplistische kijk op kwaliteit ook negatieve gevolgen hebben op de onderwijskwaliteit. Bovendien zijn alle pogingen om een wetenschappelijk verantwoorde ranking of classificatie op te zetten in het verleden al mislukt. In de voorbije legislatuur werd hier echter heel wat publiek geld in geïnvesteerd. Vaak wordt ranking en de zogenaamde transparantie-instrumenten voorgesteld als een instrument om de studiekeuze voor de student te vergemakkelijken. Ze bieden echter geen antwoord op de grootste uitdaging : dat is niet de instellingskeuze maar wel de juiste opleidingskeuze. VVS vindt dat men beter kan investeren in toegankelijke en vergelijkbare visitatie- en accreditatierapporten. De focus mag niet komen te liggen op welke instelling het beste presteert, maar op permanente verbetering van de kwaliteit van elke instelling voor elke student. VVS vraagt hier geen publiek geld meer in te investeren.

2.3. MEER EN BETERE STUDENTENPARTICIPATIE

- **Studenten hebben recht op een volwaardige beleidsdeelname:** VVS vraagt maximale participatierechten voor studenten, de veralgemening van het medebestuurmodel en afschaffing van het medezeggenschapsmodel. Studenten moeten niet enkel mee kunnen praten, maar als belangrijke stakeholder moeten zij op een volwaardige manier kunnen deelnemen aan het beleid. Uitspraken van het Grondwettelijk Hof over de veel verregaandere participatierechten in de Franse Gemeenschap hebben aangetoond dat de medezeggenschapsoptie overbodig is. Toch houden vandaag nog een kwart van de hogescholen en het merendeel van de associaties de boot van medebestuur af. Medezeggenschap is nochtans bijzonder complex, onduidelijk en administratief omslachtig.
- **Minstens 20% studenten in hoogste bestuursorganen:** VVS vraagt dat het decretaal minimumaandeel aan studentenvertegenwoordigers in bestuursorganen aanzienlijk wordt opgetrokken, tot minstens 20%. De huidige 10% is immers veel te weinig om als studentenvertegenwoordigers op te kunnen tegen de getalsterkte en dossierkennis van de instellingsbestuurders die al jaren meegaan. Het Grondwettelijk Hof acht 20% studenten in het bestuur niet strijdig met de vrijheid van onderwijs of vereniging.
- **Gegarandeerd minimum voor ondersteuning studentenraad:** VVS pleit voor een decretaal minimum aan ondersteuning: een budget van 2,5 euro per student met een minimum van 5000 euro. Er moet ruimte vrijgemaakt worden voor een ondersteunend medewerker, aangenomen door de studentenraad zelf, en minimale infrastructurele voorzieningen. Studentenvetegenwoordiging heeft klassiek nogal veel last van het grote verloop en de complexe dossiers. Om de continuïteit van de werking te verbeteren is een betere ondersteuning broodnodig. Vandaag moeten instellingen de studentenraad in principe financieel, administratief en logistiek ondersteunen. Wat die plicht inhoudt, is niet bepaald. Vaak wordt daarom geopteerd voor een wel erg minimale invulling.

2.4. BIJSTUREN SLEUTEL ONDERWIJS/ONDERZOEK

VVS vraagt dat de sleutel onderwijs/onderzoek wordt bijgestuurd in het voordeel van onderwijs. De resultaatsindicatoren voor onderzoek leiden immers de aandacht voor het onderwijsgebeuren af bij docenten. Waar vroeger de volledige basisfinanciering gebaseerd was op studententaantallen wordt nu 45% van de eerste geldstroom berekend op basis van onderzoeksparameters.

2.5. REGELMATIGE STUDIEDRUKMETINGEN

Verplichte studiedrukmetingen moeten bij decreet opnieuw worden ingevoerd. Om de kwaliteit van de metingen te verbeteren dient de overheid hierin methodologische ondersteuning aan te bieden. Deze zijn nodig voor de vergelijkbaarheid van het internationale ECTS-systeem. Één credit moet immers in heel Europa hetzelfde gewicht hebben, namelijk een studietijd van 25 à 30u. Een te hoge studiebelasting is bovendien nefast voor de studievoortgang en het studierendement, nochtans een belangrijke zorg van de overheid. Studeerbaarheid als één van de vele aandachtspunten in het accreditiekader volstaat niet om de soms snel veranderende studiedruk te bewaken.

2.6. INTEGRAAL TAALBELEID EN VOORZICHTIGE VERSOEPELING ONDERWIJSTAAL

Een voorzichtige uitbreiding van het anderstalige aanbod is mogelijk, maar gekaderd in een taalbeleidsplan voor de opleiding. De docent moet beschikken over een recent getuigschrift dat hij/zij de taal voldoende beheerst. De mogelijkheid van anderstalige opleidingsonderdelen in de bachelor via keuzevakken kan worden verruimd. De equivalentieregel moet behouden blijven, maar een uitbreiding van het anderstalige aanbod via een gezamenlijke aanpak is mogelijk. Als instellingen naast de Nederlandstalige opleiding ook een volledig Engelstalige variant wil aanbieden, kan dat op voorwaarde dat ze hiervoor samenwerken met minstens één andere Vlaamse instelling. Via gezamenlijke opleidingen kan het dubbelaanbod op een efficiënte en rationele manier worden ingericht en de kwaliteit van de taalbeheersing van elke docent uit de opleiding beter worden gegarandeerd. VVS waarschuwt dat een te drastische wijziging in de taalregeling ook taalverarming kan betekenen, wat niet altijd positief is voor de onderwijskwaliteit en een extra drempel voor bepaalde studenten kan creëren. Het taalbeleid moet enerzijds de kwaliteit van het onderwijs verhogen en anderzijds de democratisering dienen. VVS pleit voor ruimere mogelijkheden, maar vooral voor meer keuze voor de student.

2.7. MINSTENS 2% PUBLIEKE MIDDELEN VOOR HOGER ONDERWIJS

In vergelijking met het buitenland investeert Vlaanderen nog steeds te weinig in het hoger onderwijs. De afgesproken Europese norm om 2% van het BBP te besteden aan hoger onderwijs, is in Vlaanderen nog lang niet in zicht. In plaats van naar deze norm toe te streven gaat Vlaanderen zelfs achteruit. De volgende legislatuur moet hiervoor een groeipad vastleggen. De financiële prioriteiten moeten de volgende zijn: studiefinanciering, diversiteit, het wegwerken van de structurele onderfinanciering van de professionele bachelors, het nieuwe financieringsmechanisme voor studentenvoorzieningen, investeringskredieten voor studentenhuising, onderwijs ipv onderzoek. VVS vraagt ten slotte een evaluatie van de effecten van het nieuwe financieringsdecreet, en daaraan gekoppeld een bijsturing.

3. BETAALBAAR HOGER ONDERWIJS

Studeren wordt steeds duurder. De stijging van de kotprijzen heeft bijvoorbeeld een niet onbelangrijke weerslag op het budget van de gemiddelde student. Studiebeurzen zijn niet (meer) in staat om deze kosten te dekken, en bovendien kunnen weinig studenten er aanspraak op doen.

3.1. MEER EN HOGERE STUDIEBEURZEN

Amper een kwart van de studenten komt in aanmerking voor een studiebeurs. Bovendien ligt de inkomensgrens voor een maximumbeurs onder de strengste armoedegrenzen en volstaan de beursbedragen niet voor alle directe studiekosten. Een maximale studietoelage dekt voor een hogeschoolstudent op kot slechts 76% van de studiekost uit 1998-99. De volgende regering moet daarom prioriteit geven aan de verhoging van alle inkomensgrenzen (minima en maxima). VVS vraagt dat tegen 2011 minimum één derde van alle studenten van een beurs kan genieten. De beursbedragen moeten opgetrokken worden tot ze ook daadwerkelijk alle studiegebonden kosten dekken. De overheid voert hiertoe op regelmatige tijdstippen een studiekostenmeting uit die automatisch leidt tot een aanpassing van de beursbedragen. Studiefinanciering moet worden uitgebreid naar de toekomstige HBO-cursisten uit het volwassenenonderwijs. Die krijgen vandaag zelfs helemaal geen studiefinanciering.

3.2. GEEN STIJGING VAN INSCHRIJVINGSGELD

Inschrijvingsgeld is één van de meest zichtbare uitgavenposten in de financiële kost van verder studeren en het maakt de toegang ondemocratisch. Ons land en de deelstaten zijn in het Pact van New York, het VN-verdrag inzake economische, sociale en culturele rechten van de mens uit 1966, een internationaal engagement aangegaan dat absoluut onvernegbaar is met een verhoging van de inschrijvingsgelden. VVS vraagt daarom de opheffing van alle bijkomende inschrijvingskosten die bovenop het wettelijke maximum worden gevraagd. Een opheffing van het

inschrijvingsgeld moet ook mogelijk zijn voor de meest sociaal kwetsbare groepen, zoals beursstudenten. Sociale tarieven (beurs- en bijnaheurs) moeten in de aanvullende opleidingen (manama's en banaba's) worden ingevoerd, zeker als deze door de overheid worden gefinancierd.

3.3. BEWAKEN STIJGENDE STUDIEKOST

- **maximumfactuur:** VVS vraagt de invoering van een kostenplafond of maximumprijs per studiepunt voor opleidingsspecifieke kosten en studiemateriaal. Die mag zeker niet hoger liggen dan de huidige kostprijs. Er moet een reglementair en financieel kader worden geschapen dat proffen en docenten verplicht om hun cursus op de goedkoopst mogelijke manier en dus democratischer aan te bieden.
- **prijzdrukkende maatregelen kotenmarkt:** De overheid moet wetgeving maken voor de verhuur van studentenkamers. Dat juridisch kader moet rekening houden met de specifieke situatie van de student en modelcontracten mogelijk maken van 10 maanden of minder (verlengbaar tot 12). De waarborg voor een studentenkamer mag maximaal een maand bedragen. De opzegregeling moet versoepeld worden, de facturatie maandelijks en onderverhuren moet mogelijk zijn (voor als je bijvoorbeeld op Erasmus gaat). Ten slotte moet er een bijkomende bescherming komen tegen ongefundeerde prijsstijgingen in de vorm van een tijdelijke bevriezing van de huurprijs. Om exponentiële prijsstijgingen te vermijden moet de student zijn huurcontract voor de periode van zijn studies kunnen verlengen aan dezelfde financiële voorwaarden.
- **openbare vervoerskaart voor alle openbare vervoersmodi en alle netten** (De Lijn, MIVB, TEC, NMBS). Er mogen geen bijkomende leeftijds grenzen worden opgelegd: de openbare vervoerskaart is er voor alle studenten. Aangezien duurzame mobiliteit bij alle studenten moet worden gepromoot, vragen we dat deze OV-kaart verkrijgbaar wordt tegen een minimale administratieve kostprijs. De vervoerskaart moet de studiekosten drukken. Ze schiet haar doel voorbij als ze ten koste gaat van de budgetten voor studiefinanciering of studentenvoorzieningen. Natuurlijk moet de OV-kaart ook gepaard gaan met een studentgericht aanbod. Campussen moeten worden ontsloten en frequenter bediend. Het avond- en nachtaanbod moet worden uitgebreid. Duurzame vervoersmodi moeten gestimuleerd worden.
- **studentencultuurpas:** Naar analogie met de lerarenkaart vraagt VVS een studentencultuurpas als legitimatiebewijs voor allerlei kortingen en voordelen voor alle studenten. Bestaande initiatieven moeten niet worden afgebouwd maar wel gestroomlijnd en geïntegreerd in één voor de student en de brede culturele sector herkenbaar systeem. Deze pas richt zich in eerste instantie tot het publiek gesubsidieerde cultuuraanbod en zorgt dat studenten hier kosteloze toegang krijgen. De overheid kan ook zware reducties onderhandelen met het commerciële aanbod om ook dit toegankelijker te maken. Het is echter niet de bedoeling dat deze laatste kortingen worden gefinancierd door de overheid. De studentencultuurpas is gebonden aan het statuut van student en kent geen leeftijds grens. Bij voorkeur wordt hij geïntegreerd in de studentenkaart zodat er ook richtingspecifieke zaken mogelijk worden.

Voor andere en bijkomende studiekostendrukkende maatregelen of financiële tegemoetkomingen verwijzen we naar het studiekostenmemorandum dat VVS schreef samen met een twintigtal andere studenten-, jongeren en sociale organisaties uit het ganse land. Het ResPACT-memorandum vraagt respect voor het Pact van New York. De ondertekenende landen verbonden zich ertoe 'het hoger onderwijs door middel van alle passende maatregelen en in het bijzonder door de geleidelijke invoering van kosteloos onderwijs voor eenieder op basis van bekwaamheid geleidelijk toegankelijk te maken'. Het studiekostenmemorandum formuleert een hele reeks voorstellen aan de verschillende overheden (de gemeenschappen, gewesten en de federale overheid) om de studiekosten te drukken. Het ResPACT-memorandum is te vinden op de website: www.respact.be

4. EEN DIVERS HOGER ONDERWIJS

Vandaag blijft het potentieel van heel wat individuen en ganse groepen onderbenut in onze samenleving. Diversiteitsbeleid moet daarom gericht zijn op de evenredige participatie van alle kansengroepen bij in-, door- en uitstroom uit het hoger onderwijs. De visie op en aanpak van diversiteit moet evolueren naar een interactief model waarbij de wisselwerking tussen de jongere uit een minderheidsgroep en de vaak onafgestemde hoger onderwijsomgeving centraal staat. Het beleid mag niet langer blijven steken in deficitdenken maar moet uitgaan van de eigenheid en meerwaarde. VVS pleit voor inburgering van het 'Design for All'- principe. Inclusief hoger onderwijs komt er maar wanneer elke maatregel en beslissing in het hoger onderwijs vooraf wordt afgetoetst op zijn inclusiviteits- en diversiteitswaarde.

4.1. VERGELIJKBARE REGISTRATIE VAN ALLE KANSENGROEPEN

De registratie van alle kansengroepen in het hoger onderwijs moet door de instellingen in opdracht van de overheid worden uitgevoerd ten einde een adequaat beleid van instroom-doorstroom-uitstroom te kunnen voeren. In de toekomst zal het aanmoedigingsfonds immers worden verdeeld op basis van resultaatsindicatoren. Een decretaal kader is nodig vanuit privacy perspectief en om tot gegevens te komen die vergelijkbaar zijn tussen de instellingen onderling.

4.2. EXTRA WEGING STUDENENKENMERKEN IN DE BASISFINANCIERING

Het nieuwe financieringsdecreet voerde op vraag van de studenten het principe in van een extra financiële weging voor studenten uit kansengroepen. Vandaag is die beperkt tot beursstudenten, werkstudenten en studenten met een Vlaams Fondsnummer. Net als in het secundair onderwijs dient het aantal studentenkenmerken dat in de basisfinanciering aanspraak maakt op een extra weging, uitgebreid te worden naar studenten van allochtone afkomst, studenten uit kortgeschoolde milieus, studenten met een niet-traditionele vooropleiding etc. De financiële prikkel mag niet belemmerd worden door een plafonnering van de extra wegingsmiddelen.

4.3. BETERE STURING VIA AANMOEDIGINGSFONDS

De verdeling van de middelen uit het aanmoedigingsfonds voor diversiteit en gelijke kansen moet gefundeerd worden op de aanwezigheid van kansengroepen en de evolutie van hun aandeel. De resultaatsindicatoren moeten kwantitatief zijn, duurzaam en voor alle instellingen dezelfde. Ze moeten rekening houden met de in het verleden geleverde inspanningen en met het einddoel van evenredige participatie van alle kansengroepen. Via de beheersovereenkomsten kan de overheid het instellingsbeleid meer sturen in doelgroepkeuze en operationele doelstellingen. Met een lijst van beleidsdomeinen kan de overheid voorkomen dat enkel wordt ingezet op maatregelen langs vraagzijde.

4.4. DUIDELIJKE KLACHTENINSTANTIE INZAKE NON-DISCRIMINATIE

VVS pleit voor de oprichting van een nieuwe kamer binnen de Raad voor Examenbetwistingen die alle discriminatieklachten moet behandelen die zich in het hoger onderwijs voordoen. Ook binnen de hoger onderwijsinstellingen zou een specifieke interne klachteninstantie nuttig kunnen zijn. Elke instelling dient een gelijke behandelingscommissie in te richten voor discriminatieklachten die ruimer gaan dan studievoortgangsbeslissingen. Die moet de discriminatie ongedaan kunnen maken en de tuchtcommissie sanctionerend laten optreden. Om te vermijden dat redelijke aanpassingen aan elke instelling anders worden ingevuld is er een procedure nodig die bij twijfel voorziet in extern advies van een expertisecentrum.

4.5. VERBETERDE UITSTROOM NAAR DE ARBEIDSMARKT

Hoogopgeleide allochtonen, vrouwen, personen met een handicap en holebi's worden nog steeds geconfronteerd met ongelijke kansen op de arbeidsmarkt. Onderwijsdemocratisering moet daarom hand in hand gaan met het bestrijden van discriminaties en ongelijke kansen op de arbeidsmarkt, zeker in tijden van economische recessie. De overheid moet de non-discriminatieregelgeving versterken en maatregelen nemen om ongelijke kansen weg te werken.

4.6. OPRICHTING EXPERTISECENTRUM

Net als voor de doelgroep van studenten met een functiebeperking moet er een permanent expertisecentrum worden opgericht dat zich toelegt op socio-culturele drempels in het hoger onderwijs. Dit zou dan beleidsadviezen kunnen formuleren ten aanzien van overheid en instellingen ondersteunen om de in- door- en uitstroom te verbeteren van allochtonen in het hoger onderwijs.

4.7. PARTICIPATIE ZELFORGANISATIES

Het structureel betrekken van doelgroepenorganisaties zoals de allochtone studentenorganisaties bij het ontwerpen, uitvoeren, evalueren en bijsturen van het diversiteitsbeleid is een must voor zowel de instellingen als de overheid. Participatie van de doelgroep zelf is essentieel om tot een werkelijke democratisering te komen.

5. INTERNATIONALISERING

Internationale mobiliteit heeft een grote persoonlijke en maatschappelijke meerwaarde. Het verruimt je horizon, scherpt je talenkennis aan, is een troef op de arbeidsmarkt en zorgt voor academische uitwisseling en kruisbestuiving. Daarom moet mobiliteit een recht zijn voor elke student. Vandaag participeert slechts een kleine fractie van de studenten aan uitwisselingsprogramma's en in verhouding meer studenten uit de beter gesitueerde milieus en uit de langere opleidingen. We staan dus nog ver af van gelijke kansen op internationale mobiliteit. Tal van obstakels moeten de volgende legislatuur worden overwonnen om de studentenmobiliteit te verhogen. Ook de Vlaamse gastvrijheid kan beter opdat meer studenten ons land zouden willen aandoen. Er moet werk worden gemaakt van een echte stimulerende internationaliseringcultuur.

5.1. MEER STUDENTENMOBILITEIT, TOEGANKELIJK VOOR IEDEREEN

Met studiebeurzen afgestemd op de financiële draagkracht moet de Vlaamse Overheid de financiële drempels voor internationale studentenmobiliteit actief bestrijden. Bovendien moeten zoals afgesproken in het Bolognaproces de studiebeurzen volledig meeneembaar worden. Daarnaast moet de overheid een beleid voeren om de internationale participatie van kansengroepen zoals studenten met een functiebeperking te bevorderen. Dit kan met meer en meeneembare leerhulpmiddelen en het versterken van informatie-uitwisseling over de toegankelijkheid van buitenlandse hoger onderwijsinstellingen.

5.2. ÉÉN CENTRAAL INFORMATIEPUNT

Momenteel zijn er in Vlaanderen meerdere internationaliseringsagentschappen die weinig op elkaar zijn afgestemd (EPOS, Jint en Flamenco). Geen van de drie stelt studenten echt centraal waardoor er vaak informatietekorten ontstaan. Betrokkenheid van de eindgebruikers van mobiliteitsprogramma's is echter net essentieel om een internationaliseringsagentschap te doen slagen. Één centraal informatiepunt kan dubbelwerk vermijden. VVS is vragende partij om in het bestuur van zo'n informatiepunt te worden betrokken.

5.3. UNIFORME TAALVOORWAARDEN AAN ALLE INSTELLINGEN

De taalvoorwaarden Nederlands die aan de verschillende instellingen worden gehanteerd, dienen geüniformiseerd te worden in de mate van het mogelijke. Opleidingen in Vlaanderen moeten samenzitten om te bepalen welk taalniveau vereist is. In vergelijking met de soepelheid die voor uitwisselingsstudenten aan de dag wordt gelegd, zijn de taalvoorwaarden voor inschrijving van verticaal mobiele studenten zeer strikt. Er is nood aan duidelijke afspraken of een algemeen aanvaarde niveautest die elke hoger onderwijsinstelling aanvaardt om in te schrijven in het hoger onderwijs

5.4. NAAR EEN BETERE ERKENNING VAN BUITENLANDSE DIPLOMA'S

Hoewel Vlaanderen reeds geruime tijd beweert de principes van de Lisbon Recognition Convention in de praktijk om te zetten, blijft er nog veel ruimte voor verbetering. Vanuit instellingsprotectionisme of fout begrepen kwaliteitsaanspraken maken instellingen nog vaak een moleculaire vergelijking van wat de student elders heeft gevolgd ten opzichte van het eigen opleidingsprogramma. De LRC stelt nochtans dat weigering enkel mag gebeuren op grond van een substantieel verschil en legt de bewijslast hiervoor bij de instelling. Ook partiële erkenning blijkt geen evidentie. Zeker vluchtelingen, slachtoffers van mensenhandel, ... missen vaak de nodige documenten om hun aanvraag te staven. Een synergie van het agentschap voor buitenlandse diploma-erkenning (ENIC/NARIC) met de gevraagde centrale EVC-valideringsinstantie voor op de arbeidsmarkt verworven competenties, zou een sterke verbetering brengen.

5.5. STIMULEREN INTERNATIONALISERINGS-CULTUUR

Instellingen moeten gestimuleerd worden om aan een sterkere internationaliseringscultuur te werken. Concreet stelt VVS voor internationalisering onderdeel te maken van het accreditatiekader. Studenten worden vaak ingeprent dat de kwaliteit nergens zo goed is als in de eigen instelling. Dat weerspiegelt zich in de manier waarop wordt omgegaan met equivalenties en elders verdiende punten. De integratie van internationalisering in het accreditatiekader zal de interne internationaliseringsspolitiek sterk doen verbeteren. Ook in de financiering kunnen incentives worden voorzien. Bij de studiekeuze moeten studenten voldoende geïnformeerd worden over initiatieven ter zake.

5.6. GELIJKE BEHANDELING VAN INTERNATIONALE STUDENTEN

VVS vraagt dat elke internationale student ingeschreven door en financieerbaar voor de instelling, ook aanspraak kan maken op sociale voorzieningen. Vandaag zijn de nationaliteitsvoorwaarden voor de toegang tot selectieve studentenvoorzieningen even beperkend als voor studiefinanciering. Bovendien moet internationalisering als aandachtspunt worden geïntegreerd in de verschillende werkvelden van de sociale sector. Binnen huisvesting is er nood aan korte termijn huisvestingsmogelijkheden, binnen de jobdienst moet er aandacht uitgaan naar de verschillende werkvergunningen, etc. Ook de discriminatie qua inschrijvingsgelden is VVS een doorn in het oog. Aan buitenlandse studenten kan er een verhoogd studiegeld gevraagd worden. De instellingen mogen het studiegeld 'vrij en op gemotiveerde wijze' bepalen voor buitenlandse studenten die geen beurstariefstudent zijn. VVS vraagt in de eerste plaats de discriminatie van Europese studenten die inwoner zijn van een land uit de Bolognaruimte dat niet tot de EER behoort weg te werken aangezien dit haaks staat op de doelstellingen van de sociale dimensie en mobiliteit. Ook een uitzondering op de hoge inschrijvingsgelden voor studenten die uit ontwikkelingslanden komen lijkt ons zinvol.

5.7. OPVOLGING INTERNATIONALE PROCESSEN

De internationale invloed op het Vlaamse hoger onderwijs is de laatste jaren enorm toegenomen. De Bolognaverklaring trok een hervormingsgolf doorheen Europa op gang en luidde ook bij ons de meest ingrijpende hoger onderwijs hervormingen sinds de jaren zestig in. Het Bologna proces zorgde voor een mentaliteitswijziging. Zo is er meer aandacht voor internationalisering en studentenmobiliteit en pleit het Bologna proces het voor studentgecentreerd leren. Maar ook het marktdenken en de managerslogica vinden steeds meer ingang. Ook de roep naar autonomie en deregulering klinkt steeds luider. De Lissabonstrategie, die van Europa de meest competitieve en dynamische kenniseconomie van de wereld moet maken die in staat is tot duurzame economische groei met meer en betere banen en een hechtere sociale samenhang, heeft een grote invloed op ons onderwijs.

De studenten zijn verheugd te zien dat het Bologna proces de onderwijsministers al tien jaar stimuleert om grondig na te denken over het hoger onderwijs, wars van louter lokale situaties. VVS ziet dan ook veel positieve punten aan het Bologna proces, maar wil zeker vragen om de nadruk te leggen op een democratische en kwaliteitsvolle hoger onderwijsruimte. De maatschappelijke rol die het hoger onderwijs moet vervullen moet volgens de studenten de centrale motor worden van het proces. De noden en verwachtingen van de studenten moeten hierbij centraal staan. De studenten vinden het dan ook noodzakelijk dat de volgende regering het proces probeert bij te sturen in een studentvriendelijkere zin en de studenten als voornaamste stakeholders hier meer dan ooit tevoren in betreft.

- **Democratische besluitvorming:** Via hoorzittingen in de commissie onderwijs moet het parlement de rol van de minister in de besluitvorming opvolgen en zelfs sturen. Studenten moeten uitgenodigd worden om hun visie toe te lichten. Voor Vlaanderen is de minister van onderwijs de sleutelfiguur in de internationale onderwijsprocessen.
- **Nieuwe beleidsprioriteiten het komende Bolognadecennium:** Erkenning, sociale dimensie, participatie en kwaliteitszorg zijn domeinen waarrond het Bologna proces nog verder moet werken. Ook de studentenmobiliteit moet verder blijven toenemen. De meeneembaarheid van studiefinanciering is echter nog steeds geen feit. Mobiliteitsprogramma's moeten naar de volledige Bolognaruimte worden uitgebreid. Een mobiliteitsfonds moet de studie- en leefkostverschillen en de onevenwichtige mobiliteitsstromen compenseren. Het moet kortingen voorzien voor de armere Bolognalanden en de capaciteitsbouw daar stimuleren.
- **Sociale dimensie als topprioriteit voor het Bologna proces:** Een brede participatie in het hoger onderwijs zorgt voor een grotere sociale rechtvaardigheid en cohesie. De Europese ruimte van hoger onderwijs moet bijdragen tot emancipatie en sociale mobiliteit. Reeds jaren geleden engageerden de ministers van de Bolognalanden zich om hier werk van te maken, maar het resultaat bleef uit omdat er nooit concrete maatregelen werden afgesproken. Het komende decennium moet de sociale dimensie de absolute topprioriteit worden.
 - meer studiebeurzen die de reële studiekost dekken: het Bologna proces moet de landen aansporen tot een performant systeem van studiefinanciering. In heel wat landen wordt studiefinanciering echter teruggeschroefd.
 - studentenvoorzieningen moeten verder uitgebouwd worden. Het is de verantwoordelijkheid van de overheid om ervoor te zorgen dat de student in optimale omstandigheden kan studeren. Noodzakelijke voorzieningen zijn oa. huisvesting, voeding, medische zorg, mobiliteit, psychosociale dienstverlening, jobbemiddeling, sport en cultuur. Er is nood aan gegevensverzameling, afstemming en uitwisseling van good practices. De Europese koepel van studentenvoorzieningen (ECSTA) moet daarom een rol krijgen in het Bologna proces. Daarnaast moet Vlaanderen in de toekomst opnieuw meedoen aan het Eurostudent-onderzoek naar de sociale en economische condities van het studeren.
 - studiekosten moeten dalen: de Bolognalanden moeten worden herinnerd aan het engagement dat ze aangingen met het Pact van New York, het VN-verdrag inzake de sociale, economische en culturele rechten van de mens uit 1966 om de studiekosten te drukken. Inschrijvingsgelden mogen dus niet langer stijgen. Een regelmatige verplichte studiekostenmeting moet de sociale vooruitgang op dit vlak meten en bewaken.
- **Lissabonstrategie bijsturen:** Voor VVS is onderwijs meer dan louter een economisch instrument. Onderwijs in het algemeen en hoger onderwijs in het bijzonder dragen in sterke mate bij tot de persoonlijke en maatschappelijke ontplooiing. Onderwijs moet zijn eigen, volwaardige en autonome plaats blijven innemen in het maatschappelijke leven. VVS steunt het ontwikkelen van nieuwe benchmarks in de Lissabonstrategie als ze bijdragen tot een socialer Europees onderwijsbeleid. Een benchmark voor mobiliteit en investeringen in HO zijn dan ook een goede zaak evenals een benchmark die de toegankelijkheid meet.
- **Publieke verantwoordelijkheid en financiering:** Internationale processen mogen geen versterking van de private financiering in het hoger onderwijs teweeg brengen. Bepaalde actoren in het Bologna proces benadrukken vooral de persoonlijke terugverdieneffecten en pleiten voor meer private inbreng, onder meer van de student. Het publieke karakter van het hoger onderwijs moet behouden blijven en versterkt worden.

6. STUDENTENVOORZIENINGEN

Onderwijsdemocratisering vormt de basisopdracht van studentenvoorzieningen en ze spelen een cruciale rol in het drukken van de studiekosten. VVS wil dit memorandum aangrijpen om de studentenvoorzieningen te wapenen voor uitdagingen als internationalisering, nieuwe doelgroepen, de stijgende studiekosten en ingrijpende herschikking van het

hoger onderwijslandschap. Afgelopen legislatuur werd de eigenheid van de sociale sector onvoldoende erkend. In het veranderende hoger onderwijslandschap verdient de sociale sector nochtans haar eigen plaats en dynamiek.

6.1. VERSTERKING REGIONALE SAMENWERKING

VVS vraagt de oprichting van het nochtans al lang decretaal voorziene regionale overleg. In dat orgaan moeten alle studentenvoorzieningen in de regio, ongeacht hun associatieafkomst, op regelmatige basis met elkaar overleggen en zetelen ook studentenvetegenwoordigers en relevante derden (stad, provincie, OCMW of CAW....) De toekomst van studentenvoorzieningen ligt niet langer in een louter instellingsgebonden model, maar wel in meer regionale samenwerking. Recente hoger onderwijsontwikkelingen maken dat de student steeds moeilijker valt toe te wijzen aan deze of gene instelling. De overheid moet daarom een gezamenlijke aanpak stimuleren van problemen die het campusniveau overstijgen. Een kamertekort treft niet één instelling maar wel een hele stad of regio. Om te vermijden dat associatiedynamieken de bestaande regionale samenwerking doet afnemen, zou een minimumpercentage van de sociale toelagen in regionale samenwerking besteed moeten worden. Financiële stimulansen in de vorm van een compensatie voor regionale schaalnadelen dienen toegekend te worden aan het regionale orgaan. De extra middelen voor studentensportbeleid die binnenkort worden uitgekeerd aan de associaties, komen in de toekomst beter terecht bij dit regionaal orgaan willen ze doelmatig worden besteed en met respect voor studenteninspraak.

6.2. VAST FINANCIERINGSBEDRAG PER STUDENT

VVS vraagt eenzelfde vast basisbedrag per student en tegen een financiering per studiepunt. Bissers of studenten die niet aan 60 studiepunten komen, hebben immers niet minder sociale behoeften (maar vaak zelfs meer). Beursstudenten moeten recht geven op een extra weging in de financiering. Immers, hoe meer beursstudenten hoe meer kosten een studentenvoorziening heeft. Die extra financiële weging is een betere manier om stuvo's aan te zetten tot een selectiever beleid dan dit van bovenaf opleggen.

6.3. AUTONOME EN ONAFHANKELIJKE STUDENTENVOORZIENINGEN

VVS verzet zich tegen de integratie van de studentenvoorzieningen in de hogescholen. Dit zou een achteruitgang betekenen van de huidige studentenparticipatie aangezien de de studentenvoorzieningen in vzw-vorm vandaag paritair zijn samengesteld. Bij integratie boeten de raden voor studentenvoorzieningen aan bevoegdheden in en verliezen ze hun eindbeslissingsrecht. De schaarse overheidsmiddelen zullen minder efficiënt en doelmatig worden ingezet Sociaal beleid vergt bovendien een expertise waarover een doorsnee instellingsbestuur niet beschikt. Regionale samenwerking zal nog moeilijker worden. De integratie is niet geïnspireerd door sociale bekommernissen maar voornamelijk door geldnoden Ook aan de universiteiten moeten de studentenvoorzieningen paritair worden beheerd en het laatste woord krijgen over de besteding van de sociale gelden.

6.4. INVESTERINGSKREDIETEN VOOR STUDENTENHUISVESTING

Terwijl als gevolg van internationale mobiliteit en rationalisering steeds meer studenten een kot zoeken, is de kamermarkt de laatste jaren niet substantieel gegroeid. De hogeschoolvoorzieningen kampen door de historische onderfinanciering met een achterstand op huisvestingsgebied. VVS vraagt de herinvoering van goedkope overheidsleningen voor de zo noodzakelijke uitbreiding van het gesubsidieerde kamerbestand. Hoe groter dit wordt, hoe groter de invloed ervan op de private markt. Regionale samenwerking is hier een voorwaarde. De investeringskredieten moeten in de eerste plaats worden ingezet waar de noden het hoogst zijn.

6.5. VERSTERKTE PARTICIPATIE IN DE SOCIALE SECTOR:

Voor de universitaire studentenvoorzieningen is het recht op studentenmedebestuur, laat staan op pariteit, nergens vastgelegd. Meer studenten blijkt hier in de praktijk vaak gepaard te gaan met minder gezag en politiek gewicht voor dit orgaan. VVS pleit ervoor om de paritaire samenstelling decretaal vast te leggen voor alle organen die de studentenvoorzieningen beheren en hun sleutelposities, ook naar deze aan de universiteiten. De studentenparticipatie moet hier worden versterkt door het toekennen van een grotere autonomie aan de studentenvoorzieningen. Om de voorbereiding, ondersteuning, terugkoppeling en verantwoording, continuïteit en plaatsvervangende beter te regelen voor deze mandaten pleit VVS voor de oprichting van een studentencommissie sociaal, een soort sociale participatiecommissie. Democratische verkiezingen en ondersteuning moeten duidelijker worden geregeld.

6.6. STUDENTENVOORZIENINGEN VOOR HBO VIA DE REGIO:

Wil dit nieuwe onderwijsniveau daadwerkelijk een meerwaarde worden voor de democratisering van het hoger onderwijs, dan moeten deze cursisten ook sociale voorzieningen genieten. VVS vraagt niet dat het warm water nog eens opnieuw

wordt uitgevonden in een geheel nieuw circuit. Wel moeten de bestaande studentenvoorzieningen hun aanbod uitbreiden en aanpassen om tegemoet te komen aan de sociale noden van de nieuwe groep. De sociale dienstverlening voor CVO-cursisten uit de regionale consortia en de vierde graad verpleegkunde kunnen enkel worden voorzien via een doorgedreven regionale samenwerking. De overheid moet hiervoor met extra middelen over de brug komen. Die sociale toelagen moeten worden uitgekeerd aan het regionale overlegorgaan.

7. BETER KIEZEN EN SNELLER SLAGEN

Heel wat jongeren komen nooit of met vertraging op de juiste plaats terecht of haken gedemotiveerd af. Verkeerde studiekeuzes zijn in het dure hoger onderwijs erg kosteninefficiënt. Onze maatschappij kan het zich niet veroorloven potentieel onbenut te laten. Sociaal vertekende studiekeuze en -advies werken de ondervertegenwoordiging van kansengroepen in het hoger onderwijs sterk in de hand. Een beter studiekeuzebeleid moet een belangrijke prioriteit worden zonder dat jongvolwassenen de kans op vergissen en herkansen wordt ontzegd.

7.1. VERNIEUWD ORIËNTERINGSBELEID

Nog te vaak hebben aspirant-studenten een verkeerd beeld van wat de verschillende opleidingen inhouden. Een goed oriënteringsbeleid vertrekt vanuit de leerling zelf: een leerling is in staat om zelf te kiezen indien goed begeleid. VVS stelt voor om voor elke leerling in de derde graad secundair onderwijs een studiekeuzedossier aan te leggen als rode draad in het keuzeprocess. Het dossier kan naast andere elementen bestaan uit niet-bindende oriënteringsproeven waarmee de leerlingen de eigen verwachtingen en capaciteiten kunnen toetsen aan de vooropgestelde eisen. Op het einde van het keuzeprocess kan een excursietest de leerling in staat stellen om zelf te ervaren of zijn/haar keuze strookt met zijn/haar verwachtingen.

7.2. UITSTEL VAN STUDIEKEUZE IN SECUNDAIR ONDERWIJS

VVS vraagt om de definitieve studiekeuze uit te stellen naar een latere en rijpere leeftijd zodat deze beter aansluit bij de interesses en capaciteiten en minder sociaal vertekend is. Oriënteringsproblemen en ongelijke kansen in het hoger onderwijs wortelen in de vroege studiekeuze die al wordt gemaakt in (of voor) de eerste graad secundair onderwijs, zo blijkt uit onderzoek. VVS vraagt het watervaleffect te bestrijden door meer remediërings- en heroriënteringsmogelijkheden (ook opwaartse) en een grotere expertise-uitwisseling en leerkrachtenmobiliteit tussen ASO, TSO, KSO en BSO.

7.3. REGIONALE ONAFHANKELIJKE STUDIEKEUZECENTRA

Er is nood aan een toegankelijk informatiepunt voor studiekeuze en -advies dat is ingepland in de grote studentencentra. Deze regionale organisatie van CLB's en studieadviesdiensten moet onafhankelijk studieadvies verschaffen over de overgang van secundair naar hoger onderwijs, naar hoger beroepsonderwijs, tussen bachelor en master en over heroriënteringsmogelijkheden. Het moet bovendien een discipline- en instellingsoverschrijdend overzicht bieden van het aanvullend en internationale opleidingsaanbod.

7.4. VRIJE TOEGANG VOOR ELKE OPLEIDING

Gezien de ongelijke kansen en sterke niveaueverschillen tussen secundaire scholen zouden ingangsexamens in Vlaanderen erg ondemocratisch zijn en de ongelijkheid in het hoger onderwijs nog vergroten. Ze ontnemen gemotiveerde studenten de kans om te wennen in het hoger onderwijs en hun achterstand in te halen. Bovendien zijn ze vaak niet het juiste instrument om de reëel benodigde kennis en competenties te meten. VVS is dus gekant tegen elke vorm van ingangsexamens die de vrije toegang tot het hoger onderwijs beperken. VVS verzet zich ook tegen een invoering van bijkomende selecties voor de toegang tot de master.

7.5. VERBETERDE RECHTSBESCHERMING BIJ TOELATINGSBESLISSINGEN

Toelatingsbeslissingen zoals het niet toelaten van een student bij inschrijving of het weigeren van een redelijke aanpassing zijn primordiaal voor je studievoortgang. De bevoegdheden van de Raad voor Examenbetwistingen moet daarom uitgebreid worden.

7.6. NOOD AAN VERBETERD BIJZONDER STATUUT

VVS wil een speciaal statuut voor studentenvertegenwoordigers en de decretale verankering van een lijst van minimale faciliteiten. Nieuwe onderwijsvormen, permanente evaluatie, semesterexamens, stijgende studiedruk, leerkrediet en studievoortgangsmaatregelen maken een groot engagement als studentenvertegenwoordiger steeds minder evident. Bovendien worden de momenten waarop je als studentenvertegenwoordiger actief moet zijn vaak bepaald door de dagplanning van beleidsmakers, waardoor deze vaak conflicteren met je lesverplichtingen als student. Faciliteiten dienen een afdwingbaar recht te worden in plaats van een gunst. Participatie van stakeholders is een must voor een democratisch en kwaliteitsvol hoger onderwijs en dit mag niet in gevaar gebracht worden door ongunstige omstandigheden. Kritische evaluatie leerkrediet

7.7. KRITISCHE EVALUATIE LEERKREDIET

VVS vraagt een grondige en kritische evaluatie van het leerkrediet voor het te laat is. Dit moet de heroriëntering bevorderen en vooral studievertraging tegengaan. Het penaliserend karakter zal echter aansporen om minder hooi op de vork te nemen en tot langere studietrajecten leiden. Het leerkrediet zal vooral de moeilijker doorstromende kansengroepen treffen, het dubbele inschrijvingsgeld is vooral zwaar voor de sociaal zwakkeren. Een mogelijkheid om gratie te verlenen aan studenten wiens leerkrediet werd uitgeput door overmacht en ongelijke onderwijskansen moet worden ingebouwd. Bovenal is het systeem zo complex dat geen student eraan uit kan. Simulaties gebeurden niet vooraf maar maken ondertussen duidelijk dat in de toekomst een belangrijke groep studenten hierdoor de studies zal moeten stopzetten. VVS vraagt daarom dat snel werk wordt gemaakt van toegankelijke communicatie over dit wel erg complexe systeem.

7.8. BEHOUD EXAMENCONTRACTEN ALS TWEEDE KANS

Examencontracten zijn in het hoger onderwijs de enige vorm van tweede kansonderwijs. Ze mogen daarom niet worden uitgehold door allerlei onnodige instellingsveto's voor opleidingsonderdelen, door studievoortgangsbepkeringen of het uitsluiten van de noodzakelijke minimale faciliteiten.

8. EEN BETERE STRUCTUUR VAN OPLEIDING TOT INSTELLING

Rationalisering stond deze legislatuur hoog op de agenda. Het optimaliseren van het hoger onderwijsaanbod is voor de studenten echter geen doel op zich. VVS kan dit maar onderschrijven als het ook daadwerkelijk bijdraagt tot het versterken van de onderwijskwaliteit, tot een grotere maatschappelijke relevantie en tot meer efficiëntie. In de rapporten van de Commissie Soete die van de minister de opdracht kreeg zich over het vraagstuk te buigen, blijft de kwalitatieve dimensie echter volledig onderbelicht. Er worden geen garanties gegeven dat de voorgestelde maatregelen geen achteruitgang betekenen van de democratiserings- en participatiegraad. Tenslotte wordt er niet steeds gekozen voor de meest kostenefficiënte oplossing. VVS vraagt hierover een democratisch debat met alle stakeholders.

Afgelopen legislatuur werd het Vlaams kwalificatieraamwerk ingevoerd en de opleidingsstructuur verrijkt met een nieuw onderwijsniveau, het Hoger Beroepsonderwijs. Deze hervormingen zijn geen afgerond geheel. Willen ze in de toekomst echt levenslang leren en (sociale en internationale) mobiliteit bevorderen, dan moet er verder werk worden gemaakt van gestroomlijnde procedures, soepelere toelatingsvoorwaarden, meer bruggen en schakels, het erkennen van elders verworven competenties..

8.1. STUDENTVRIENDELIJKE RATIONALISERING

- **spreiding van bacheloropleidingen:** Onderwijsdemocratisering heeft nood aan een fijnmazige spreiding van bacheloropleidingen: professionele én academische. Masteropleidingen daarentegen hoeven niet onder elke kerktoeren aangeboden te worden. Een grotere concentratie van masteropleidingen kan als gevolg hebben dat de rechtstreekse doorstroommogelijkheid naar de master verdwijnt. Om meer doorstroommogelijkheden te creëren moeten de bachelorprogramma's verbreden. De principes van de *Lisbon Recognition Convention* moeten ook worden toegepast voor de erkenning van diploma's binnen Vlaanderen.
- **wegwerken overlap en doublures:** De studenten beschouwen het wegwerken van overlap, doublures en zelfs drievoudig aanbod als dé belangrijkste rationaliseringsuitdaging. De rapporten van de commissie Soete gaan hier echter niet op in. Door van levensbeschouwing een breed uitzonderingscriterium te maken, laten ze de grootste knelpunten ongemoeid. Levensbeschouwing mag slecht een uitzonderingscriterium zijn voor die opleidingen waar het de basis vormt van de opleiding. Studenten vragen dat er veel meer wordt ingezet op associatieoverschrijdende samenwerking. Regionale rationalisatieplannen zijn voor de hier beschreven knelpunten zinvoller.
- **kwaliteitsnormen als aanvulling op numerieke:** Afwijkingen voor hoogstaande opleidingen die de kwantitatieve norm niet halen moeten mogelijk zijn op basis van kwaliteitsnormen. De studenten vragen om rekening te houden met volgende criteria: de inhoud van visitatierapporten, het aandeel docenten met een pedagogisch getuigschrift,

het aantal studenten per studietrajectbegeleider, het aandeel studenten uit kansengroepen (alloctonen, beursstudenten...) en hun doorstroom, de mate van nationale en internationale docentenuitwisseling,... De student/stafratio mag geen aanleiding geven tot gemiddeld grotere lesgroepen en minder pedagogische omkadering.

- **docenten- in plaats van studentenmobiliteit:** Om de kritische massa te verhogen zijn gezamenlijke opleidingen een vaak beproefd rationaliseringsinstrument. Meerdere verplaatsingen in de week om les te volgen drijven de studiekost voor de student echter op (typische studententarieven zijn hierop niet voorzien). Bovendien kan deze mobiliteitsvereiste voor bepaalde groepen, zoals rolstoelgebruikers, werkstudenten.. problematisch worden. Het lijkt VVS efficiënter om niet de grootste groep, de studenten, maar wel de docenten mobiel te laten zijn.
- **sociaal flankerende maatregelen:** Wanneer men masteropleidingen meer geconcentreerd gaat aanbieden zullen meer studenten verder van huis moeten gaan voor de opleiding van hun keuze. Dat betekent hogere studiekosten terwijl de beursbedragen de huidige studiekosten al niet dekken. Meer studenten zullen bovendien op kot moeten gaan. De huisvestingsmarkt in de grote studentensteden zit vandaag al krap en is op deze toevloed niet voorzien. Daarom is er nood aan goedkope overheidskredieten om het betoelaagde kamerbestand op korte termijn uit te breiden. De hogere verplaatsingskosten voor pendelaars of studenten van gezamenlijke opleidingen moeten vermeden worden door één openbare vervoerskaart die toegang verschaft tot alle vervoersnetten en modi in het land en dit tegen een minimale administratieve kost.
- **alternatieven voor integratie serieus onderzoeken:** VVS stelt zich heel wat bedenkingen bij het huidige voorstel tot overheveling van de academiserende tweecycloopleidingen naar de universiteiten. Voor er een beslissing zal moet grondig worden onderzocht of dit werkelijk noodzakelijk is. Het onderscheid professioneel-academisch is internationaal steeds minder gangbaar. Dankzij internationale ontwikkelingen zoals het twee cycli-systeem, kwalificatieraamwerken en accreditatie, is het soort instelling dat een diploma uitreikt, bovendien steeds minder relevant voor de erkenning van het diploma. Er moet een inhoudelijke meerwaarde zijn voor de overheveling naar de universiteit (ook in het geval van de kunstopleidingen). De overgeheveldde opleidingen mogen in geen geval hun aantrekkelijk praktijkgerichte profiel verliezen. Een toekomstgerichte oplossing moet een duidelijke rationaliserende meerwaarde bieden. Er moeten schaalvoordelen zijn op het vlak van infrastructuur en personeelsinzet, ook voor de territoriaal gespreide associaties. De inhoudelijke meerwaarde van de overheveling naar de universiteit is erg onzeker (bijvoorbeeld in het geval van een aantal kunstopleidingen). Het hoger onderwijslandschap mag er niet nog ingewikkelder op worden. Tot slot verzet VVS zich tegen oplossingen die een grote meerkost betekenen. VVS vraagt daarom een grondig democratisch debat. Hiertoe moet er een objectieve kosten-batenanalyse komen en ook alternatieve pistes, zoals de versterking van de associaties die net werden opgericht om academisering mogelijk te maken, moeten worden onderzocht.
- **studenteninspraak in het rationaliseringsproces:** VVS vraagt dat de studenten als een volwaardige partner wordt betrokken in het debat en in het besluitvormingsproces. Studenteninspraak is noodzakelijk om te bewaken dat rationalisering de onderwijskwaliteit maximaliseert en geen afbreuk doet aan de onderwijsdemocratisering. Het is ondenkbaar dat ingrijpende wijzigingen in de structuur van het hoger onderwijslandschap zouden plaatsvinden zonder inspraak van de studentenkoepelorganisatie.

8.2. EEN VOLWAARDIG HOGER BEROEPSONDERWIJS

- **meer doorstroommogelijkheden voor HBO-opleidingen:** De mogelijkheden voor een opstap vanuit het nieuw ingevoerde hoger beroepsonderwijs naar een professionele bachelor moeten verruimd worden. Voor elke opleiding moet minstens één doorstroommogelijkheid worden aangeboden per provincie. Verplichte samenwerking tussen de aanbieders in een regio is hiervoor aangewezen en bevordert ook een rationeel aanbod. Daarnaast moet ook een opstap naar een academische bachelor mogelijk worden gemaakt. Een aantal academiserende opleidingen, zoals handelswetenschappen of industriële wetenschappen vormen immers een logische aanvulling op opleidingen uit het HBO. Alleen zo zal een volwaardige trede tussen het secundair en het hoger onderwijs op de kwalificatieladder ontstaan. Voor BSO-studenten die de stap willen zetten naar het hoger onderwijs, professioneel of academisch, moet er een alternatief komen naast het weinig doorstroomgerichte en slecht voorbereidende zevende jaar.
- **ruimere toelatingsvoorwaarden voor HBO:** Het HBO moet een vangnet bieden aan mensen die het secundair onderwijs ongekwalificeerd hebben verlaten. Voor VVS volstaat een diploma tweede graad secundair onderwijs om rechtstreeks toegang te krijgen tot het HBO, op voorwaarde dat de persoon de leeftijd van 18 jaar heeft bereikt. Dit om te vermijden dat leerlingen het secundair onderwijs niet zouden afmaken.
- **naar een sociaal verantwoord HBO:** Wil het HBO daadwerkelijk uitgroeien tot een democratiserende tussensport op de onderwijsladder, dan is een sociaal aanbod in de vorm van studentenvoorzieningen en studiefinanciering voor de CVO-cursisten een absolute noodzaak.
- **studentenparticipatie HBO's (CVO's):** Cursisten in de CVO's hebben momenteel geen formele inspraakrechten. Er moet in de toekomst een decretale regeling en voldoende ondersteuning komen voor de inspraak binnen de CVO's en voor de participatie van de HBO-studenten aan het hoger onderwijsbeleid in de Vlaamse Gemeenschap. In de andere onderwijsniveaus is participatie immers reeds lang verankerd.

8.3. CORRECTE INDEXATIE EN GROEIPERSPECTIEVEN

Hoewel de gesloten enveloppes de groeiende hogescholen financieel aan de rand van de afgrond hebben gebracht, blijft het financieringsdecreet vasthouden aan halfopen enveloppes. VVS vraagt een financiering naar behoeften met een vast bedrag per financieringspunt.

8.4. VLAAMSE KWALIFICATIESTRUCTUUR ALS INSTRUMENT VOOR DEMOCRATISERING

De Vlaamse kwalificatiestructuur mag niet louter een vertaling worden van de huidige opleidingsstructuur. Om te slagen in haar doelstellingen moet de VKS een duidelijke plaats geven aan informeel en non-formeel leren. Het onduidelijke onderscheid tussen beroepskwalificaties en onderwijskwalificaties moet opgeheven worden. In de praktijk zijn beiden immers nauw met elkaar verweven..

8.5. CENTRALE INSTANTIE VOOR ERKENNING VAN INFORMEEL LEREN

Het uitreiken van een EVC en voeren van een bekwaamheidsonderzoek wordt vandaag gedaan door de validerende instanties verbonden aan de associatie. De kleine schaal waarvoor men geopteerd heeft zorgt dat een EVC-aanvraag erg duur is. Een ander nadeel is dat de territoriale geldigheid van het bekwaamheidsbewijs beperkt blijft tot de uitreikende associatie. Verschil in erkenningscultuur werkt rechtsonzekerheid en shoppinggedrag in de hand. VVS pleit voor één validerende instantie op niveau van de Vlaamse Gemeenschap die de procedures, de methodologie en het referentiekader uitwerkt, het bekwaamheidsonderzoek uitvoert en de bewijzen van bekwaamheid uitreikt.

8.6. ALGEMENE STANDAARD VAN 90 STUDIEPUNTEN VOOR DE MASTER

Bij afgelopen studieduurverlengingen verplichtte de overheid de afgelopen jaren om het theoretische luik van de specifieke lerarenopleiding en de doctoraatsvoorbereiding in te bouwen als afstudeerrichting. Beide hebben echter een eigen finaliteit die los staat van de master. De constructie is slecht voor de (internationale) transparantie. De indaling van de lerarenopleiding maakt dat je deze niet langer simultaan kan volgen en betekent overbodige studieduurverlenging. VVS pleit voor het losknippen van specifieke lerarenopleiding en doctoraatsvoorbereiding van het masterniveau. VVS voorstander van een scenario van 60+30 dat de master verlengt tot 90 studiepunten. Zo kom je tegemoet aan de vraag naar studieduurverlenging in bepaalde opleidingen zonder deze vol te steken met irrelevante opleidingsonderdelen. Een master van 90 studiepunten is internationaal aanvaardbaar en kan uitgroeien tot de standaard in Vlaanderen. Naast studieduurverlenging moet men ook durven kijken naar een studieduurverkorting voor bestaande tweejarige masteropleidingen. VVS vraagt hiervoor een duidelijke procedure uit te werken.

9. SLOT: NOODZAKELIJKE VOORWAARDEN

Wat we hierboven naar voren schoven, is een ambitieus pakket. Dit is echter gebaseerd op standpunten die doorheen de laatste jaren gerijpt en gevormd zijn door de Vlaamse studentenvertegenwoordigers. We vragen alle toekomstige beleidsmakers dan ook de aandacht hieraan te geven die de studenten als belangrijkste stakeholder in het onderwijs verdienen.

Financieel. Het Vlaamse onderwijs kent vele uitdagingen. Om de oplossingen die de studenten aanreiken te kunnen realiseren, mag de overheid het onderwijs financieel niet verwaarlozen. Studeren is niet enkel een persoonlijke investering: de publieke terugverdieneffecten zijn onmiskenbaar. OESO-cijfers tonen aan dat een stijging van de scholingsgraad met één jaar het bruto nationaal product doet stijgen met één procent. Net daarom zetten politici de laatste jaren zwaar in op de kenniseconomie. Maar de publieke terugverdieneffecten zijn niet louter economisch. Investeren in hoger onderwijs draagt ook bij tot de algemene maatschappelijke ontwikkeling en welvaart, tot democratisch burgerschap, culturele ontwikkelingen, een betere volksgezondheid en hogere levensverwachting, tot minder criminaliteit en meer inkomsten voor de sociale zekerheid... Toegankelijkheid, kwaliteit van onderwijs en onderzoek en maatschappelijke dienstverlening kunnen niet door de vrije markt worden verzorgd. Dit zijn dan ook de belangrijkste redenen waarom hoger onderwijs een publiek goed en een publieke verantwoordelijkheid moet blijven.

Daarvoor moeten nog heel wat stappen gezet worden. We wezen er reeds op dat het naleven van de Europese 2%-norm voor ons cruciaal is. De studenten vragen dan ook zo snel mogelijk om een concreet groeipad. Verder moeten de belangrijkste financiële prioriteiten voor de studenten zijn: studiefinanciering, onderwijskwaliteit, studentenvoorzieningen en investeringskredieten voor studentenhuysvesting, diversiteit en het wegwerken van de structurele onderfinanciering van de professionele bachelors. Verder vragen de studenten ook niet langer vast te houden aan de halfopen enveloppes. De overheid moet de groei van het onderwijs net stimuleren, niet afremmen. Regelmatige kostenmetingen moeten tot slot leiden tot werkelijk kostendekkende studiefinanciering, met beurzen voor alle behoeftige studenten.

Participatie. Nog een laatste beschouwing bij dit memorandum. Het werd geschreven door en voor studenten, omdat studentenparticipatie volgens VVS niet verwaarloosd mag worden. Meer nog, het is volgens ons absoluut noodzakelijk om hier nog meer in te investeren als we tot een kwaliteitsvol en democratisch hoger onderwijs willen komen. Studentenvertegenwoordigers waken erover dat het beleid blijft inspelen op de nieuwe behoeften van het snel veranderende studentenprofiel. Ze blijken noodzakelijk om een hoger onderwijs van de beste kwaliteit te verwezenlijken en om voldoende draagvlak te creëren voor grondige onderwijsveranderingen. Inspraak draagt bovendien bij tot betere leermotivatie en studieresultaten. De invloed van studentenparticipatie op de vorming van kritische, mondige burgers in een open samenleving kan nauwelijks worden onderschat. De roep naar een grotere instellingsautonomie kan maar worden verzoend met de publieke opdracht en bekostiging van onderwijs als ze gepaard gaat met een veel sterkere interne democratische controle van de stakeholders en in het bijzonder van de studenten. Het decreet op de studentenparticipatie van 2003 was een mijlpaal: zes jaar na datum is het tijd om nieuwe bakens voor de toekomst uit te zetten en de studentenparticipatie nog verder uit te bouwen. We deden in dit memorandum al heel wat voorstellen hoe we de toekomstige participatie zien: medebestuur, ondersteuning voor de studentenraad, participatie in HBO en versterkte participatie in de sociale sector... En dat waren slechts enkele voorstellen. Want wie kan er meer over studentenparticipatie zeggen dan de studentenvertegenwoordigers zelf?

Ook op Vlaams niveau moet de studentenvertegenwoordiging worden versterkt? Net als instellingskoepels en vakbonden willen de studenten ook een onderhandelingspositie voor hun koepel. We vragen dan ook grondig betrokken te worden bij elk ontwerp van decreet of besluit tijdens een officiële beraadslaging.

Tot slot willen we de volgende regering ook vragen niet bezig te zijn met het eigen departement alleen. We stellen vast dat in heel wat uiteenlopende beleidsdomeinen beslissingen worden genomen die de studenten aangaan. Toegang tot het beroep, het kluwen rond sociaal statuut van de student, de jobstudentenregeling, het mobiliteits- of cultuurbeleid... Het zijn slechts enkele voorbeelden. Regelmatig overleg met de federale overheid en de Franse Gemeenschap zijn daarom aangewezen.

Wie er ook zal deelnemen aan de volgende regering, de studenten zullen er altijd zijn. We kijken uit naar een constructieve samenwerking op weg naar een kwaliteitsvol en democratisch onderwijs.